

AGUSTÍ VILARET, MONT-FERRANT I ELS ORÍGENS DE LA FABRICACIÓ DE VINS ESPUMOSOS A CATALUNYA

Antoni Roca Rosell
antoni.roca-rosell@upc.edu

GIRALT I RAVENTÓS, Emili (1998) *Els inicis del cava: Mont-Ferrant. Agustí Vilaret i Centrich (1820-1903)*, Blanes, Caves Mont-Ferrant, 155 pàgines il·lustrades. [Dipòsit legal: 9269-98]

Fa poc hem tingut coneixement d'aquest llibre de les Caves Mont-Ferrant i ens apremem a fer-ne un comentari, perquè es tracta d'una obra que, més enllà del seu valor comercial i institucional, té un gran interès acadèmic. La personalitat de l'autor, el professor Emili Giralt, ja pot fer suposar que aquest treball no és una recerca de tràmit, sinó una investigació sobre els orígens d'una indústria, la del cava, vinculats a la renovació de l'enologia a Catalunya.

El llibre està centrat en la personalitat d'Agustí Vilaret, fundador de les caves Mont-Ferrant. Nascut a Blanes el 1820, de molt jove –cap a 14 anys– emigrà a Puerto Rico. Emili Giralt fa una presentació del que era la vil·la de Blanes a la segona meitat del segle XIX i la situació de les colònies espanyoles, on molts catalans havien emigrat. De l'escassa documentació localitzada, el 1852, Vilaret, amb 32 anys, consta com administrador de les *haciendas* Verdaguer i Aurora, a Guayama. En aquesta època, va contraure matrimoni amb Maria Massó i Soler, filla d'un dels propietaris de la *hacienda* Verdaguer. També cal destacar la participació de Vilaret a l'Exposició Agrícola de Madrid de 1852, on presentà mostres de sucre procedents del seu *ingenio* sucrer. El 1862, la família Vilaret tornà a Blanes. Ja el 1859 hi havia adquirit una casa senyorial al Passeig de Mar. El 1865, adquirí el Mas Ferrant, on centraria la producció vinícola.

Giralt no va localitzar cap arxiu familiar de Vilaret i, per consegüent, ha basat el seu treball en documents públics, tant l'arxiu de la propietat i l'arxiu notarial com les publicacions que Vilaret portà a terme. Vilaret va tenir una activitat política prou destacada, com ho posa de manifest que ocupà un escó a la Diputació de Girona des del 1877 al 1889, tot i que no es coneixen detalls

de la seva activitat en aquesta corporació. Tampoc es disposa de massa informació sobre el seu pas pel Congrés del Diputats de Madrid, on ocupà un escó de 1876 a 1881. Giralt ha pogut documentar una gestió del diputat Vilaret per facilitar la concessió d'uns crèdits a l'Ajuntament de Blanes. Segons Giralt, Vilaret era políticament independent, proper al progressisme liberal de Víctor Balaguer. Just abans de morir, Vilaret va actuar en la campanya del nacionalista Cases-Carbó, candidat de la recent creada Lliga Regionalista.

Una de les fonts d'informació que Giralt ha emprat són dues obres literàries impreses. D'una banda, una obra de teatre, *La filla de la cova* (1886) i un poema religiós, *A la Verge del Vilar*. En ambdues hi ha referències autobiogràfiques que permeten simplement dibuixar un perfil biogràfic del seu autor. Per exemple, el fet que estiguin escrites en català és un indicador del seu arrelament al país. També s'hi troben defenses de l'industrialisme i del proteccionisme. En aquest sentit, Giralt comenta una memòria de tipus econòmic relacionada amb la producció de xampany titulada *Memoria sobre las causas principales del abandono de la fabricación de los vinos espumosos*. En aquests obres, també es descobreix la seva adhesió personal –no només econòmica– amb els territoris espanyols d'Amèrica. Demuestra comprendre que els moviments d'insurrecció a Cuba o a Puerto Rico responien a reivindicacions no només nacionalistes sinó també socials.

L'adquisició del Mas Ferran no havia estat, per a Vilaret, la més rellevant de les seves inversions, que continuaven essent les que tenia a Puerto Rico. El Mas Ferran no era, però, un objecte de prestigi, sinó la base de la indústria de vins escumosos que Vilaret s'havia proposat crear. Dos anys després de la seva adquisició, ja aparegué una marca de vins amb el nom "Mont-Ferran".

Des dels darrers anys del segle XVIII, sabem que els catalans havien conegut el vi escumós de la Xampanya. El baró de Maldà recull que se'n serví en un àpat nupcial de 1803. De tota manera, tot indica que les dues ocupacions militars franceses del segle XIX (la guerra del Francès, de 1808 a 1814; la dels Cent Mil Fills de Sant Lluís de 1823 a 1827, per garantir el poder absolutista de Ferran VII) els oficials de l'exèrcit francès solien prendre xampany i contribuir a fer-lo conegut. Giralt menciona que ja el 1826 es localitzen anuncis de botigues de queviures de Barcelona on s'ofereix xampany. L'èxit i la moda comportaren, però, que no tot el xampany que s'importava fos procedent de la Xampanya ni, per descomptat, que fos elaborat amb el mètode adequat, sinó que molt aviat començaren les falsificacions, tant procedents de França com produïdes entre nosaltres.

Giralt presenta un estudi sobre els primers productors de vi escumós a Catalunya i a Espanya, recollint notícies des de al voltant de 1850. Hi hagué producció de vi escumós a Reus, Vilafranca, Barcelona i a diverses poblacions de l'Empordà i la Selva, entre les quals la d'Agustí Vilaret, que fou un dels pioners. La marca Mont-Ferrant és de les poques que ha sobreviscut a les circumstàncies dels darrers 150 anys, incloses les turbulències polítiques, la plaga de la fil·loxera, que arrasà les vinyes, i les inevitables trajectòries de tipus empresarial. En el cas de Vilaret, el seu únic fill baró, que esdevingué un metge molt apreciat, no continuà la seva activitat com a productor vinícola. A la mort de Vilaret, la vídua, el fill i les seves dues germanes arrendaren l'empresa, fins que, passats uns anys, acabaren desvinculant-se.

Pel que fa l'enologia, Giralt ens ofereix una revisió molt interessant dels diversos autors que inclogueren el xampany en els seus estudis, començant per Francesc Carbonell i Bravo (1768-1837), primer catedràtic de l'Escola de Química de la Junta de Comerç. El seu successor, Josep Roura i Estrada (1797-1860), inclogué en un tractat sobre viticultura de 1839 els plànols d'una màquina per injectar gas als vins. Segons Roura, el resultat era completament equivalent al del mètode de la Xampanya, en el qual, com és sabut, el gas prové de la fermentació que sofreix el vi en la botella, adequadament conservada en una cava. Lluís Justo i Villanueva (1834-1880), successor de Roura com a catedràtic de química a l'Escola Industrial Barcelonesa (com se sap, el primer nom de l'Escola d'Enginyeria Industrial de Barcelona), fundà un laboratori químic a l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, on organitzava cursos de capacitació agrària, pensats en promoure els coneixements científics entre els propietaris agrícoles i els seus treballadors. Justo s'interessà vivament per l'enologia, però mantingué una posició força diferent del seu antecessor. Per a Justo, els vinaters catalans no feien bé de produir vins per exportar-los a regions vinateres de prestigi o per intentar imitar-los sense massa escrúpols. Per contra, Justo promovia l'elaboració de vins de qualitat partint dels raïms que es cultivessin a Catalunya. En una posició de compromís, si es volia imi-

¹ LUSA, Guillermo; ROCA ROSELL, Antoni (1997) "Ciència aplicada i industrialització a Catalunya. Les aportacions de Josep Roura i Estrada (1797-1860)". Dins: ROURA Y ESTRADA, José, *Memoria sobre los vinos y su destilación y sobre los aceites (1839)*, Barcelona, Escola Tècnica Superior d'Enginyers Industrials de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, VII-XLIX.

² CASASSAS, E., ROCA ROSELL, A. (1993) "Lluís Justo i Villanueva (Madrid 1834-1880) i la Viticultura a Catalunya". Dins: GIRALT, Emili (coord.) *Vinyes i vins: Mil anys d'història*. Barcelona, Publicacions de la Universitat de Barcelona, primer volum, 257-270.

tar el xampany, calia elaborar-lo seguint el mètode original. Agustí Vilaret fou un dels fabricants influïts per aquesta posició racionalitzadora de l'enginyer Justo i Villanueva.

Aquest és un resum breu del contingut del llibre de l'admirat professor Giral. El volum està acuradament il·lustrat, de manera que facilita la comprensió del text, incloent, a més, imatges de qualitat artística remarcable. Al final, hi ha una col·lecció molt interessant d'etiquetes històriques de les Caves Mont-Ferrant. S'ha de dir que Mont-Ferrant va decidir recentment denominar "Luís Justo i Villanueva" a un dels seus caves, en homenatge al professor que influí en una orientació racional de la producció de vins escumosos. Justo i Villanueva és, sens dubte, l'únic professor de l'Escola d'Enginyeria Industrial que ha donat nom a un cava.